

Використання земельних ділянок для лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури

Євген Білецький, студент¹ (ORCID: 0009-0009-3914-6799)

¹Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна, 03037

АНОТАЦІЯ

Розглянуто особливості використання земельних ділянок, визначених законодавчими нормами, для лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури як складової частини енергетичної інфраструктури.

Ключові слова: об'єкти критичної інфраструктури, об'єкти енергетичної інфраструктури, лінійні об'єкти енергетичної інфраструктури, обмеження у використанні земель, постійне користування, сервітут.

1. ВСТУП

За роки повномасштабного вторгнення росії на територію України, було зруйновано та пошкоджено численні об'єкти енергетичної інфраструктури. Так, за словами міністра енергетики України Германа Галушенка, в державі наразі немає жодного виду енергетичної інфраструктури, які б не вражено внаслідок повітряних атак російських загарбників. Загальні втрати потужностей внаслідок атак лише цього року, перевищують 9 ГВт; окуповано 18 ГВт генерації, включно з ГЕС, ТЕС та найбільшою в Європі атомною електростанцією – Запорізькою АЕС [1]. Зруйновано не лише теплові та гідроелектростанції, а також і об'єкти альтернативної енергетики. За даними Української вітроенергетичної асоціації, станом на кінець 2022р., 3/4 вітроенергетичних потужностей наразі не працює, а 5 вітрових турбін в Херсонській області є знищеними. Загалом, після об'єктів атомної енергетики та ліній електропередачі, електростанції відновлюваної енергетики стали другими по пріоритетності знищення для російських загарбників [2]. Станом на сьогодні, Україна не лише критично потребує захисту та відновлення об'єктів енергетики, на що можуть піти роки, але й реконструкції та зведення нових об'єктів, не настільки великих і потужних, а зорієнтованих на забезпечення місцевих громад, в тому числі і об'єктів альтернативної енергетики, що можуть працювати на місцевих ресурсах. Тому вкрай необхідні дієві механізми щодо виділення земель для об'єктів енергетичної інфраструктури.

2. МЕТА РОБОТИ

Дослідити існуючі варіанти використання земель для розміщення лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури, з наголосом на енергетичних об'єктах, що віднесені до критичної інфраструктури.

3. ОСНОВНА ЧАСТИНА

До об'єктів критичної інфраструктури, порушення функціонування яких може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам держави [3], належать системи, їх частини та їх сукупність, до яких віднесені, серед іншого, об'єкти енергозабезпечення (у тому числі

постачання теплової енергії), водопостачання та водовідведення, а також електронні комунікації.

Важливість лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури наголошено в законодавстві України і визначено, що лінійним об'єктом енергетичної інфраструктури є комплекс об'єктів енергетичної інфраструктури, включаючи наземні, надземні та підземні об'єкти, пов'язані повітряними та кабельними лініями, а також будівлі та споруди, площею до 200 квадратних метрів, у тому числі електричні підстанції, трансформаторні підстанції, розподільчі пункти та пристрої тощо[4].

Лінійні об'єкти потребують значних земельних ресурсів для їх розміщення та функціонування, особливо враховуючи режимоутворюючий характер цих об'єктів. Для створення нормальних умов експлуатації електричних мереж, забезпечення їх збереження та дотримання вимог техніки безпеки встановлюються охоронні зони; забезпечується дотримання мінімально допустимих відстаней від електричних мереж до промислових об'єктів, трубопроводів, доріг, об'єктів міської інфраструктури та насаджень, а також прокладаються та утримуються просіки у лісових, садових, паркових та інших багаторічних насадженнях [4].

Так, охоронні зони, що встановлюються вздовж повітряних ліній електропередачі у вигляді земельної ділянки та повітряного простору, обмежених вертикальними площинами, що віддалені по обидва боки лінії від крайніх проводів, в залежності від їх потужності, в ширину можуть досягати від 4 до 80 метрів [5]. Це означає, що на територіях без багаторічних насаджень, а це переважно землі сільськогосподарського призначення, або незабудовані землі інших категорій, площа земель, що відводиться для експлуатації одного кілометра електричних мереж може сягати від 0,4 до 80 гектарів!

Крім того, для створення нормальних умов експлуатації електричних мереж прокладаються та утримуються просіки у лісових, садових, паркових та інших багаторічних насадженнях, які збільшують відстань від дерев та кущів, що можуть загрожувати падінням на проводи і конструкції електричних мереж, створюючи локальні проблеми. За необхідності влаштування просік при наявності насаджень з перспективною висотою порід понад 4 метри в лісах всіх категорій, крім експлуатаційних, а також інших багаторічних насадженнях ширина просіки повітряної лінії електропередачі повинна дорівнювати відстані по горизонталі між крайніми проводами плюс додаткова

відстань по горизонталі з кожного боку лінії до гілок дерев від крайніх проводів у стані їх найбільшого відхилення, яка повинна становити в залежності від способу ізоляції проводів та потужності мережі додається від одного до 8 м метрів. Очевидно, що при таких площах земель, що необхідні для розміщення об'єктів енергетичної інфраструктури, в процесі їх будівництва, відновлення та експлуатації зачіпаються інтереси багатьох землевласників та землекористувачів всіх форм власності, які необхідно враховувати і знаходити компроміси при розміщенні цих об'єктів та знаходити найкращий варіант з можливих при виділенні земель. На сьогодні значно розширились варіанти використання земель для об'єктів енергетики і можливе постійне користування, оренда, встановлення сервіту або застосовується процедура примусового відчуження.

Законодавством передбачено передачу земельних ділянок державним або комунальним спеціалізованим підприємствам для розміщення лінійних об'єктів енергетики у власність або користування. При цьому не потребують відведення у користування земельні ділянки для розміщення та будівництва оператором системи розподілу кабельних ліній електропередачі напругою до 150 кВ включно, що знаходяться на глибині нижче 0,5 метра від поверхні ґрунту. Передача в оренду юридичній особі відбувається при умові обов'язкового включення до договору оренди землі умов щодо утримання та збереження зон спеціального використання навколо таких об'єктів.

Для будівництва, розміщення та експлуатації лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури земельні ділянки всіх форм власності, за договором з власником чи користувачем земельної ділянки, можуть використовуватися шляхом встановлення постійних або строкових земельних сервіту без зміни цільового призначення цих земельних ділянок. При цьому постійні земельні сервіту можуть встановлюватися для розміщення споруд опорних конструкцій повітряних ліній електропередачі, трансформаторних підстанцій, розподільних пунктів, пристроїв і споруд, в той час як встановлення строкових земельних сервіту передбачено на період будівництва чи проведення планових ремонтних робіт лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури. Також що постійні або строкові сервіту можуть встановлюватись для будівництва, реконструкції, капітального ремонту, розміщення експлуатації лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури.

Поряд з цим також може бути застосоване примусове відчуження, з огляду на суспільну необхідність та суспільні потреби [4]. Примусове відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості [6].

Дивлячись на досвід постіндустріальних країн, до прикладу США, якщо мова йде про лінійні об'єкти — як варіант землевласники отримують єдину плату за користування своєю землею без подальших фінансових вигод, накладається постійний сервітут оскільки є необхідність безперервного доступу для обслуговування, що включає управління рослинністю та використання під'їзних доріг.

На зміну лінійним об'єктам енергозабезпечення в розвинених країнах приходять відновлювальна енергетика спрямована на використання природних ресурсів, таких як

енергія вітру та сонця. Якщо земельна ділянка відводиться під об'єкт відновлювальної енергетики, то така земельна ділянка переводиться у тимчасове користування землею на правах оренди, строком 20-30 років. Такі умови дуже сприятливі для землевласників, оскільки вони отримують з цього прибуток [7].

4. ВИСНОВКИ

Існуючі на сьогодні законодавчі норми дозволяють виділяти земельні ділянки для будівництва, реконструкції, розміщення та експлуатації лінійних об'єктів енергетичної інфраструктури шляхом надання земель у постійне користування, оренду, встановлення земельних сервіту, як постійних, так і строкових, а також застосовувати процедуру примусового відчуження, з огляду на суспільну необхідність та суспільні потреби та в залежності від виду, значимості та потужності об'єкта. Оптимальним варіантом щодо використання земель для об'єктів енергетики є встановлення сервіту, що дасть змогу знайти компроміс при розміщенні цих об'єктів як землевласнику так і землекористувачам у швидкий спосіб.

Список літератури

- [1] Герман *Галущенко*. За два роки росія атакувала українську енергетику понад 1000 разів —. URL: <https://mev.gov.ua/novyna/za-dva-roky-rosiya-atakuvala-ukrayinsku-enerhetyku-ponad-1000-raziv-herman-halushchenko>
- [2] *Андрій Конеченков*. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Разумков центр. Сайт. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sektor-vidnovlyuvanoi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>
- [3] Про критичну інфраструктуру. Закон України від 16.11.2021 р. № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>
- [4] Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів. Закон України від 9.07. 2010 р. № 2480-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-17#Text>
- [5] Правила охорони електричних мереж. Затверджено *Постановою* Кабінету Міністрів України від 27.12. 2022 р. № 1455. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2022-%D0%BF#Text>
- [6] Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності. Закон України від 17.11.2009р. № 1559-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text>
- [7] Contrastin Linear *Utility* and Renewable Energy Projects in Land Acquisition. O.R. Colan Associates. URL: <https://orcolan.com/comparing-linear-utility-renewable-energy-projects/>

¹ *Робота виконана під керівництвом к.т.н., Ірини Литвиненко*